

DOI <https://doi.org/10.30970/2078-6999-2019-22-5>

СВІТОГЛЯДНІ СТРУКТУРИ СУЧАСНОГО ІМПЕРСЬКОГО МІФУ

Дев'ятко Наталія

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР,
49006 м. Дніпро, вул. Володимира Антоновича, 70,
Natalia_ptah@ukr.net
orcid.id 0000-0003-0162-1194

У статті досліджений імперський міф як особлива світоглядна кодова структура. Технологічний імперський і природний національний міфи, як втілення на кодовому рівні абсолютно протилежних світоглядних структур, борються за світоглядну домінують у сучасному світі. На прикладі України цей світоглядний конфлікт може бути проаналізований якнайкраще.

Імперський міф є світоглядною конструкцією, яка за кілька століть еволюціонувала від Російської імперії до Радянського союзу, а нині актуалізована у Російській Федерації. Ключовою імперською міфологеєю визначено «ідею місійності», яка виправдовує будь-які вчинки легітимної влади і працює на розширення простору, легітимізує завоювання. Актуальною є міфологема «Третього Риму» як останнє легітимне державне утворення у світі. Відбувалася сакралізація незаперечної державної влади в особі правителя (міфологеми «Царя» і «лже-царя») і тих, хто знаходиться поряд із ним. Трансформувалася «міфологема землі», яка розглядається виключно як територія, що у цьому світогляді також дає право на територіальні завоювання.

Ключові слова: світогляд, імперський міф, національне, світоглядний код, інформаційні впливи, «гібридні війни».

Сучасний глобалізований світ завдяки технологіям і змінам у комунікативних процесах значно відрізняється від того, яким був у минулі століття. Водночас деякі світоглядні структури залишаються незмінними і постійно ре-актуалізуються, наповнюючись новими сенсами, що підтверджує істинність попередніх втілень. Ці світоглядні структури стають своєрідними каркасами для масової свідомості і призмою, через яку людина бачить світ. Специфіка сучасності полягає в тому, що не реальність втілюється в інформації про нашу дійсність, а саме інформаційне повідомлення може формувати реальність або, за наявності маніпуляцій, підмінювати її собою.

Досліджуючи світогляд, а також світоглядні коди як особливі інформаційні структури, що мають в основі актуалізовані архетипи або стереотипи, бачимо принципову різницю між глобальними світоглядними структурами, які можуть лягати в основу світогляду великих груп, об'єднаних між собою, як то народ, громадяни держави тощо. Користуючись наявною в сучасній науці термінологією, можна назвати ці світоглядні структури міфами. При цьому міф насамперед розуміється як світоглядний, оскільки формує систему світоглядних уявлень соціуму, а не як щось оманливе і застаріле.

В інформаційно-культурному просторі сучасної України бачимо наявність двох кодових світоглядних систем – національної та імперської. Вони є опозиційними, оскільки належать до різних типів світоглядних структур. Національний світоглядний міф є природним утворенням. Натомість імперський міф являє собою яскраве втілення технологічного міфу, цілковито десакралізованого світоглядного утворення, підсиленого, зокрема, іншими технологічними міфами (політичний, рекламний, ідеологічний, постмодерний).

У цій статті насамперед звертаємо увагу на сучасний імперський міф, який часто досліджується як невід'ємний від політичного та ідеологічного. Наприклад, у роботах В. Артюха [2], В. Колотила [9], І. Поліщука [18], М. Поповича [20], А. Синявського [23], М. Славинського [24] та ін.

Метою цієї статті є дослідження та опис базових світоглядних структур сучасного імперського міфу на прикладі світоглядних конструкцій, які за кілька століть еволюціонували від Російської імперії до Радянського союзу, а нині актуалізовані у Російській Федерації і мають вплив на сучасну Україну.

Розвиваючись разом із суспільством, трансформуючись відповідно до існуючих викликів часу, світоглядні міфологічні системи зберігають смисловий та енергетичний зв'язок з попередніми актуалізаціями, і чим він давніший і різноманітніший, тим більшу владу над суспільством вони мають у сьогоденні. Цікавим є те, що у технологічних міфах за відсутності повноцінних актуалізацій у минулому такі актуалізації фальсифікуються, чим допомагають у створенні маніпулятивної псевдореальності, яка не піддається логічному осмисленню і може бути прийнята виключно на емоційному рівні.

Як і в попередні віки, у наш час головний конфлікт між десакаралізованим, віртуалізованим світоглядним міфом, який зазнав постмодерного впливу і реалізується здебільшого як технологічний, та природним світоглядним міфом, яким керується масова свідомість і який має своє національне втілення, має дуже серйозні наслідки у житті людей.

Технологічний, політичний, рекламний, ідеологічний, постмодерний, імперський міфи постають як десакаралізовані світоглядні утворення, тому саме вони можуть якнайкраще використовуватися для маніпуляції. Натомість природні міфи, які походять від давніх світоглядних міфів і є їхнім еволюційним продовженням, мають високий рівень сакральної енергії, що робить їх впливовими, але напрямом, що практично унеможливило їхнє використання у маніпуляціях. До природних міфів (і світоглядних кодових систем в цілому) можна віднести національний, культурний, авторський, які за своїм змістом відмінні від технологічних міфів і тому можуть вступати з ними у світоглядні конфлікти у боротьбі за світоглядну домінанту в будь-якому інформаційно-культурному просторі за всіх історичних епох.

Незважаючи на тривалі дискусії щодо ролі і структури такого прояву світоглядної структури як імперський міф, чіткого термінологічного визначення на сьогодні так і не було дано. На мою думку, імперський міф – це різновид технологічного міфу, який є похідним від ідеологічного міфу. Імперський міф має надзвичайно давню традицію втілення, оскільки легітиміє жорстку суспільну ієрархію, територіальні прагнення і розширення держави, нівелює значення національного (або підмінює його) та важливість ролі особистості у суспільному житті соціуму. Зважаючи на те, що саме цей різновид світоглядного міфу як кодової системи лежить в основі суспільств у державах «імперського типу», не залежно від їхнього самовизначення, він проявлений в різних історичних епохах і є по суті подібним у своїх структурах, – цю світоглядно-комунікативну систему можна визначити саме як імперський міф. На території сучасної України імперський міф представлений як залишок світоглядно-комунікативних структур попередньої ідеологічної системи, яка домінувала у масовій свідомості радянського народу. Остання в архетипному контексті походить від імперських структур Російської імперії, оскільки для свого повноцінного функціонування держава такого типу потребує легітимації суспільної ієрархії і територіальних прагнень, тому й відповідно послуговується імперським міфом.

Найкраще, на мою думку, описати особливості базових структур імперського міфу можливо через порівняння з національним міфом як різновидом природного у контексті сучас-

ності, що і буде здійснене у статті. Вже на рівні співставлення їхніх міфологем і світоглядних уявлень міфологічного характеру бачимо, що однією з принципових відмінностей цих систем є наявність архетипів «юнгівського зразка» в процесі етнічної ідентифікації [2, с. 9–10], які, як вважає В. Артюх, і визначають міфологічний потенціал нації, – в імперському міфі архетипи у такому прояві відсутні, він здебільшого послуговується *стереотипами*.

Сучасні світоглядно-комунікативні системи імперських міфів мають важливу структурну особливість: вони найкраще піддаються *впливу постмодерних тенденцій*, як це, наприклад, можна бачити у суспільному, політичному та культурному житті Російської федерації, й можуть створювати додатковий ефект протистояння імперського і національного міфів, виступаючи в якості проявлених у національному глобальних тенденцій.

Імперський міф потребує легітимації своїх дій і влади. У російському світоглядному міфі це втілюється за типовим для міфу такого роду принципом *поєднання влади церкви і державних структур*. У Російській православній церкві «завжди проглядався союз церкви і держави, православ'я і самодержавства» [25, с. 106–107], що є чітким відображенням формули російської культури і духовності, сформульованої ще у XIX ст. [6, с. 58], і становить основу світогляду тих, хто перебуває у полі впливу цього міфу або самоідентифікується через його світоглядні установки.

Ця самоідентифікація через «Церкву» має *більшу важливість, ніж національність*, що типово для імперського міфу. Саме тому Церква в Росії протягом довгого історичного періоду настільки висловлює державницьку ідею, що, на думку В. Перевезія, «стає носієм не лише релігійної, а й національної ідеї» [17, с. 319]; православ'я сприймається як «найважливіше джерело руської ідеї» [6, с. 18], як про це пише А. Гулига, і навіть національність розшифровується через релігійні категорії [6, с. 72], постає «питання не походження, а поведінки», спільнота формується «не «кров'ю», а культурою того культурного стереотипу, який став рідним» [6, с. 64–65]. Оскільки імперський міф технологічний за своєю природою, для нього важлива форма, а не суть, що повністю знецінює віру в її базовому значенні і робить можливим усілякі фальсифікації історичних сенсів (наприклад, реально існуючі ікони Сталіна). Національність і національна свідомість, як не важливі для імперського міфу, також зазнають змін, що приводить до придушення національно-етнічного начала в усіх його проявах, залишається тільки форма.

Ключовою імперською міфологемою, на якій тримається кодова система світоглядних уявлень цього міфу, є *ідея місійності*, яка виправдовує будь-які вчинки легітимної влади і працює на розширення простору; на образному рівні вона втілюється у понятті «обраності». Б. Глотов, досліджуючи праці російських релігійних філософів М. Бердяєва, П. Флоренського, Г. Федотова, показує їхню спільну віру у «місію Росії у збереженні культури – і не тільки православної, але й всеєвропейської» [4, с. 7]. Надалі ця міфологема трансформувалася в ідеологічне трактування необхідності всесвітньої революції і зміни світового ладу, боротьби за духовність у всьому світі тощо.

Як світоглядний код, окрім православної віри, виступає у цьому інформаційно-культурному просторі *російська мова* (і як її сакральний прояв – церковна старослов'янська), в якій з плином часу все менше використовуються слова з архаїчними коренями, синоніми, метафори та інші тропи, що свідчить про зниження енергетики мови (відмінні еволюційні процеси можна спостерігати в українській мові), зростає відсоток запозичень, активних у вжитку без усвідомлення походження слова, збільшується ступінь формального наслідування [16, с. 45]. Імовірно, що причини цього не мають національного характеру, враховуючи низьку активність націєтворчих процесів, а пояснюються тим, що російська мова була ледь не єдиним знаковим чинником ще при формуванні імперської еліти, про що пише

Г. Басара [3, с. 45]. Таким чином, мова, хоч і позбавлена національних функцій, стає одним із системотворчих елементів комунікативного простору.

Зміна енергетичного наповнення національної мови фіксується й безпосередньо у функції *самоідентифікації особи* у цьому просторі. При цьому формально кодові міфологічні принципи дотримані, оскільки для того, хто самоідентифікується як «русский», як визначає М. Казачков, «ми» – це ті, хто належить до руської держави, а не до народу, хто цю державу укріплює і розширяє; «вони» – це всі, хто за кордоном, а ті, хто всередині нього, але діють на шкоду державній всемогутності – прями вороги» [8, с. 27]. Через мову фіксується і постійне використання прикметника «русский» для приєднання до спільноти та розширення поля впливу цього світоглядного міфу на будь-які елементи і перекодування їхніх смислів і значень.

Третім світоглядним кодом для світоглядно-комунікативної системи імперського міфу є історично освячена духовна державотворча традиція, яка реалізується через *міфологему «Третього Риму»* як останнього легітимного державного утворення. Ще за часів Російської імперії Філофей писав: «Тепер у всій піднебесній один православний християнський цар – государ російський, і свята вселенська церква, замість Риму і Константинополя, сяє світліше сонця у Москві. Два Рими впали, третій – Москва – стоїть, а четвертому не бути» [цит. за 14, с. 7]. Важливо акцентувати увагу, що, ведучи свою міфологічну історію від Римської Імперії, Москва довгий час не мала міфологічного зв'язку з Києвом. Як вважає І. Лосєв, «духовна і культурна спільноті між Києвом і Москвою не є чимось споконвічним, уявлення подібного роду виступають як пізніший ідеологічний продукт, що виробився під тиском політичних проблем часу» [13, с. 19], та є утворенням, пізнішим від XVI ст., на думку професора Гарвардського університету Е. Кінана [цит. за 13, с. 20]. Тому ідея сакральної пов'язаності Києва і Москви є однією з ланок, по яким може здійснюватись удар для руйнування ієрархічних зв'язків імперського міфу. Таким чином, це роз'єднання на рівні міфологем і зменшення впливу з боку імперського міфу можливе як за рахунок інтерпретації спірних історичних подій, історичних постатей, виявлення різних історичних коренів, так і за рахунок розведення культурних, політичних чи суспільних шляхів розвитку двох держав у їхньому міфологічному втіленні.

Відмінності базових світоглядних міфів вплинули на розвиток особистісного начала, що проявилось в історичній ретроспективі: українці сакралізують «громаду», а не «государя», як росіяни, для українців священна не влада, а воля [5, с. 31; 16, с. 48]; князь в українській землі існує у спільноті зі своєю військовою дружиною і виключно – «перший серед рівних» [10, с. 4], а монархічна влада не приймається на національному рівні [19, с. 83]; українці взагалі не мають, на відміну від росіян, незнищенної «віри в батюшку-царя» [1, с. 5; 20, с. 62], як однієї з іпостасей Бога-отця на землі; натомість для українців Бог і батько взагалі не ототожнюються [21, с. 285]. Завдяки цій відмінності у національній міфології українців відсутній мотив самозванства й альтернативності минулого, який, на думку В. Кормера, притаманний росіянам і «тісно пов'язаний з основною символікою карнавалу» [11, с. 183]. В імперському міфі, для якого важлива легітимація державної влади, цей мотив функціонує на рівні *міфологеми «лже-правителя»* або «лже-царя».

Бачимо відмінності і в соціальній площині, спричинені функціонуванням основних світоглядних міфологем: так, росіяни, як вважає І. Поліщук, тяжіють до спілки, «що функціонує на підвалинах єдиної мети», а українці до «громадської спільноті, об'єднаної більш емоційно-почуттєво» [18, с. 88]; для українців влада втілюється у формі Гетьманату [10, с. 5], росіяни створюють общини, українці – громади [12, с. 64], понад усе цінуючи особисту свободу, а не спільність, як росіяни. «По вкоріненому розумінню перших [українців],

зв'язок людей засновується на взаємній згоді і може розпастися за їхньої незгоди; інші [росіяни] намагалися встановити необхідність і нерозривність раз встановленого зв'язку і саму причину встановлення віднести до Божої волі і, відповідно, виокремити з людської критики» [12, с. 50].

Є кілька причин, чому імперський міф є *несприятливим для виховання виразників національного* та взагалі актуалізації природних життєствердних структур. По-перше, зменшення соціальної активності в імперському міфі відбувається завдяки постійній активізації «ореолу мучеництва», страждання, що на наших теренах співвідноситься з мораллю християнства, суспільною покірністю, «хоровим началом», роздвоєністю світогляду, як-то існування «малої» і «великої» батьківщини, «подвійною свідомістю» [11, с. 169]. По-друге, обов'язковою є ієрархічність в усіх сферах життя, часто принизливого характеру, причому ієрархічність ця формальна, без освячення внутрішньою суттю, влада і збереження державного ладу незмінними стають самоцінними [7, с. 72–74]. По-третє, формується особливий людський тип – «люди двох націй» [24, с. 100], з нерозвинутими самосвідомістю й особистісним началом [7, с. 72]. На думку Ю. Романенка, «колективістичне світовідчуття повністю поглинає індивідуальну рефлексивність» [22, с. 37] для представників усіх народів, які потрапляють у поле впливу імперського міфу.

Необхідне для імперського міфу розширення території свого впливу фіксується у *міфологемі землі*; спостерігається прив'язаність до неї як до категорії, яка формує світогляд, а не до народу, що на ній мешкає, таким чином, із національної міфологеми *земля перетворюється на територію*. Так, М. Казачков пише, що «територія, яка для інших народів є лише тілом держави, для руських одночасно виявляється наче тілом самого народу – звідси й акцентована гордість величезністю країни та ірраціональна схильність до експансії і непримиримість у територіальних суперечках» [8, с. 28]. Саме тому після розпаду Радянського Союзу в імперському міфі, який втрачає значну частину свого простору і впливу, починають стрімко розвиватися кризові явища, які можуть бути подолані або за рахунок відновлення просторового розширення, або завдяки відмові масової свідомості від підпорядкування світоглядно-комунікативній системі імперського міфу і переході на іншу систему світоглядних уявлень, що можливо лише під час національного відродження. Як бачимо, обрано шлях територіального розширення, а не змін, що робить для цього світогляду цілком легітимними завоювання Абхазії, Придністров'я, Північної Осетії, Сирії, частини українського Донбасу, анексію Криму. Без цього розширення імперський міф у російському варіанті наразі просто перестав би існувати, оскільки втратив значну частину своєї енергетики.

Завдяки *неактивності власного творчого* начала через придушення усіх національних процесів імперський міф вирізняється прагненням до запозичень і переймання зовнішнього: у релігійній обрядовості і мовних запозиченнях, не еволюційності ідей тощо. Поступове переродження національного світоглядного міфу в імперський для несвідомого українського народу втілювалося у комплексі меншовартості і стало світоглядною перешкодою у розвитку для тих, хто йде на конфлікт із домінуючим імперським міфом, знаходячись на нижчих сходинках суспільної ієрархії.

В імперському міфі *не шануються особистість та індивідуальність*, право на неї мають тільки владарі і ті, хто досяг успіху, піднявшись на вищі щаблі суспільної ієрархії (популярності). З одного боку, цим пояснюється хвороблива увага «простих людей» до особистого життя різноманітних публічних осіб та зірок, бо «простим» на кодовому рівні відмовлено в індивідуальності та оригінальному, творчому самовираженні. З іншого боку, саме цей світоглядний код дає право владарям жертвувати будь-якою кількістю тих, хто

знаходиться внизу ієрархічної системи і за потреби забувати про ці жертви (для порівняння: безіменні могили загиблих «ополченців» на Донбасі і те, як українці проводжають в останню путь загиблих воїнів). Відсутність цінності особистості напряму нівелює значення гідності, через що самоприниження також сприймається як норма, що є апіорі неможливим для природних світоглядних структур.

Оскільки в імперському міфі для більшості людей *відсутнє поняття сакралізації власної діяльності* (у цьому випадку наповнення сенсом), надважливою стає відповідність формі, різноманітним приписам і правилам. На профанному рівні це можна спостерігати у тому, що людина «продає» державі не свою ефективну роботу, а час життя. Це дає право людині займатися на робочому місці чим завгодно, аби бути присутнім, а владним структурам натомість вимагати від людини виконувати роботу у час, не регламентований робочим днем, що завдяки актуалізації цих світоглядних кодів суспільної ієрархії ставить людей у становище рабів, легітимізує такий стан речей, гасить творче начало, активність, індивідуальність і повністю нівелює відповідальність за свої дії і майбутнє. Окрім того, формальне дуже легко може стати репресивним до тих, хто вкладає у свою роботу справжні сенси, особливо ті, які можуть бути відмінні від загальноприйнятих.

Через те, що в імперському міфі *творче начало має надзвичайно малі можливості для розвитку*, здебільшого воно згасає саме по собі, та й сама система освіти і виховання не сприяє розвитку особистості, продукуючи однаковість або, образно кажучи, світоглядну сірість, що маніпулятивно закріплюється через ідеологію як благо. Всі мають однаково думати, діяти, вдягатися, говорити, проявляти себе, працювати, жити тощо. Хто виходить за рамки, отримує маркер «ворога» або й одразу карається і знищується. Тому псевдосакральна «столиця» має постійно оновлювати механізми відбирання творчих та інтелектуальних сил з «провінції» та межових просторів, загарбувати їх, бо інакше власна енергетика імперської кодової системи зменшиться настільки, що вона почне саморуйнуватися. Водночас це не заважає ставитися до «приїжджих» як до людей «другого сорту», а самим переселенцям з «провінції» до «столиці» повторювати цю поведінкову і світоглядну модель по відношенню до наступних «приїжджих», часто молодших поколінь. Нівелює цю модель тільки актуалізоване національне, що пояснює, чому «іногородці» у таких «столицях» тримаються разом й утворюють юридично не зареєстровані діаспори. У державі, яка в основі має імперські світоглядні коди, важливими є не самі ідеї та здобутки, а наявність статусу («право» на висловлювання думки або дії), приналежність до відповідних професійних або суспільних груп, без чого дії і думки людини нічого не варті, що теж є проявом домінування зовнішнього над внутрішнім і технологічного над природним. Неактивність творчого начала в результаті призводить до бідності на культурно-духовному рівні, а також у науці і технологіях.

Просторово-часові міфологічні уявлення імперського міфу чітко скеровані на *столицю як єдиний можливий сакральний центр* – місце, де людина може найбільше реалізувати свої здібності і є у безпеці. З цього походить додаткова можливість пониження тих, хто знаходиться не біля цього псевдосакрального джерела влади, і формується *міфологема провінції* як місця, яке людина має залишити, якщо прагне розвитку. Хоча останнє переконання у нинішньому глобалізованому світі високих технологій є абсолютно неправдивим, під дією імперського міфу людина продовжує вірити, що ні на що не здатна, якщо знаходиться не в столиці або «не при владі», і не протистоїть несправедливості, навіть якщо бачить її. У світоглядній кодовій системі імперського міфу всі, хто не знаходяться у столиці, є меншшартеїсними і маргінальними, що провокує додаткові конфлікти і нездорову конкуренцію, коли людина стає здатною на все у своїй боротьбі за «місце під сонцем».

Принижуючи інших, боячись бути приниженим або знищеним, проявляючи агресивність до інших, люди наповнюють світоглядну кодову систему імперського міфу своїми почуттями та енергіями, чим підживлюють її і дають йому неабияку владу над своїм життям. Натомість у природних, зокрема, у національних світоглядних системах, сакральність рівномірно зменшується від центру до периферії, а на кордоні (між упорядкованим Космосом і Хаосом) знову збільшується, причому можливе існування будь-якої кількості місць з високим рівнем сакральної енергетики за межами столиці і за певних умов поява нових, а як Центр може сприйматися весь простір обжитого Космосу (умовно кажучи, Коростень нічим не гірший за Луцьк чи Одесу, вони просто різні і є частинами єдиного цілого, їхня історія, культурна спадщина, мешканці – однаково цінні).

Імперський міф характеризується глибоко укоріненими у ньому *карнавалізацією* (як психологічним механізмом захисту існуючої суспільної ієрархії від революційних змін) та *ігровим началом* (у значенні віртуалізації реальності), що у своїй суті суперечить природному світоглядному міфу, в якому не знаходиться місця для віртуалізації життя, оскільки остання сприймається як «штучність» й автоматично зараховується до «ворожих» світоглядних утворень. Ігрове начало російського несвідомого походить від візантійського архетипу, про що пише К. Леонтьєв [цит. за 26, с. 98], і проявляється у державницьких міфологемах «церкви» і «царя» [цит. за 15, с. 39]. Водночас саме ігровий психотип, як вважає Ю. Романенко, є джерелом і також основою для маргінального світовідчуття, завдяки йому «маргінал не діє, а лише виражає причетність до дії, особливо якщо мова йде про організовану зовнішньополітичну дію» [22, с. 38]; це й можна бачити на рівні суспільно-політичного життя соціуму, який перебуває у полі впливу імперського міфу, та любові до різноманітних «шоу» (сучасний прояв карнавалу як спотвореного світоглядного коду). Проте, в українському менталітеті проявлене таким чином ігрове начало зазвичай не активне [22, с. 39] і здебільшого, на нашу думку, тривалий час проявлялося у контексті дії комплексу меншовартості.

Проте, завдяки потужним технологіям зомбування воно дало про себе знати у політичному протистоянні 2019-го року. Останнє підтверджується навіть тим, що «причетні до політичної дії» не мають бажання в реальному світі підтримувати своїх обранців, перекладають відповідальність на інших й обмежуються лише коментуванням і перепостами у віртуальному просторі, максимально можлива для них дія – голосування у день виборів («хрестик» у виборчому бюлетені і очікування настання Раю вже на наступний день без їхньої власної діяльності). Різниця у реальній активності виразників двох світоглядів є зафіксованим фактом (наприклад, кількість людей у фанзонах під час Дебатів між кандидатами на посаду Президента України на стадіоні НСК «Олімпійський» 19 квітня 2019 р.).

Імперський світоглядний міф є потужною структурою з активними світоглядними кодами і давньою історією. Він може впливати як напряму, захоплюючи межові інформаційно-культурні простори і перекодовуючи їх, так і діяти методом проникнення інформаційних вірусів у підсвідомість людини, що часто застосовується під час сучасних «гібридних війн». Розуміння нині принципів його дії і базових світоглядних структур і кодів, на мою думку, не просто актуальне, але критично необхідне для унеможливлення призупинення процесів національного відродження в сучасній Україні та зміни світоглядної парадигми на життєствердну у всьому світі.

Список літератури:

1. Абульханова К. А. Российская проблема свободы, одиночества и смирения / К. А. Абульханова // Психологический журнал. – 1999. – № 5. – С. 5–14.

2. Артюх В. О. Природа національного міфу : історико-філософський контекст : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.05 «Історія філософії» / В. О. Артюх ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2001. – 19 с.
3. Басара Г. Українець versus малорос : проблеми національної ідентичності на світанку української революції / Г. Басара // Вісник КНУ : Українознавство. – 2003. – № 7. – С. 44–48.
4. Глотов Б. Б. Культурно-цивілізаційна ідентифікація українського народу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Б. Б. Глотов ; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ, 2008. – 32 с.
5. Гриценко О. А. «Своя мудрість» : національна міфологія та «громадянська релігія» в Україні / О. А. Гриценко. – К. : УЦКД, 1998. – 184 с.
6. Гулыга А. В. Русская идея и ее творцы / А. В. Гулыга. – М. : Эксмо, 2003. – 448 с.
7. Зотов А. Ф. Русская культура : своеобразие или «привычная своеобычность»? / А. Ф. Зотов // Социс. – 1995. – № 11. – С. 71–74.
8. Казачков М. Национальное подсознание / М. Казачков // Радуга. – 1990. – № 4. – С. 25–33.
9. Колотило В. В. Роль ідеології в процесі соціальних змін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / В. В. Колотило ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 17 с.
10. Корієнко Н. Українська та російська ментальність : проекція і сучасне / Н. Корієнко // Слово і час. – 1991. – № 7. – С. 3–9.
11. Кормер В. Ф. О карнаваллизации как генезисе «двойного сознания» / В. Ф. Кормер // Вопросы философии. – 1991. – № 1. – С. 166–185.
12. Костомаров Н. И. Две русские народности / Н. И. Костомаров. – К. ; Х. : Майдан, 1991. – 120 с.
13. Лосєв І. В. Український міф в російській культурі / І. В. Лосєв // Магістеріум : культурологія. – 2003. – Вип. 12 – С. 17–22.
14. Макарий (Булгаков), митрополит. История русской церкви : [в 9 т.] / митрополит Макарий (Булгаков). – М. : Издательство Спасо-Преображенского Валаамского монастыря, 1996. – Т. 7.
15. Национальная психология : анализ проблем и противоречий. Методика изучения курса / [сост. П. И. Гнатенко, Л. О. Кострючкова]. – К. : УМН ВО Дн. вуза УССР, 1990. – 80 с.
16. Носова Г. Міф у культурі : спроби інтерпретації / Г. Носова // Філософська думка. – 2003. – № 5. – С. 27–50.
17. Перевезій В. О. Роль релігійного фактора у процесах національної інтеграції в Україні / В. О. Перевезій // Національна інтеграція в полікультурному суспільстві : український досвід 1991–2000 років. – К. : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2002. – 374 с. – С. 318–330.
18. Поліщук І. О. Ментальність українства : політичний аспект / І. О. Поліщук // Людина і політика. – 2001. – № 1. – С. 86–92.
19. Поплавська Т. Особливості національного менталітету та побудова правової держави в Україні / Т. Поплавська // Філософська думка. – 2004. – № 1. – С. 73–91.
20. Попович М. Міфологія у суспільній свідомості посткомуністичної України / М. Попович // Дух і літера. – 1998. – № 3–4. – С. 57–68.
21. Потебня А. А. Теоретическая поэтика / А. А. Потебня. – М. : Высшая школа, 1990. – 344 с.
22. Романенко Ю. В. Міфологеми зовнішньої політики України / Ю. В. Романенко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2003. – Вип. 39, ч. 1. – С. 35–42.

23. Синявский А. Д. Основы советской цивилизации / А. Д. Синявский. – М. Аграф, 2002. – 464 с.
24. Славинський М. Національно-державна проблема в СРСР / М. Славинський // Київська старовина. – 1993. – № 5. – С. 99–102.
25. Шуба О. В. Релігія в етнонаціональному розвитку України (політологічний аналіз) / О. В. Шуба. – К. : Криниця, 1999. – 324 с.
26. Янов А. Л. Славянофилы и Константин Леонтьев / А. Л. Янов // Вопросы философии. – 1969. – № 8. – С. 97–106.

WORLDVIEW STRUCTURES OF THE MODERN IMPERIAL MYTH

Deviatko Nataliia

*Dnipro Academy of Continuing Education,
Volodymyra Antonovycha st., 70, 49006, Dnipro, Ukraine
Natalia_ptah@ukr.net
orcid.id 0000-0003-0162-1194*

The article examines the imperial myth as a special worldview code structure. Technological imperial and natural national myths (as embodiments at the code level of absolutely opposite worldview structures) are struggling for a world-prevailing. On the example of Ukraine, this ideological conflict can be analyzed as best as possible.

The imperial myth is a world-view construct that evolved from the Russian Empire to the Soviet Union, and is now being updated in the Russian Federation.

The key imperial mythologem is defined by the «idea of mission», which justifies any acts of authorities and works to expand the space, legitimizes conquests. Topical is the mythologem of the «Third Rome» as the last legitimate state formation in the World. There was a sacralization of undeniable state power in the person of the ruler (mythologemes of the «Tsar» and «False King») and those who are near him. The «mythologem of the Land» (which is considered exclusively as a territory) has been transformed and in this outlook also gave the right to territorial conquests.

Russian imperial myth has several important features. His codes are mostly actualized through stereotypes, not through of archetypes (by K.G. Jung). At the code level, the power of the church and state structures is combined, that is more important than nationality. The imperial myth is characterized by deeply rooted in it carnival and game-based beginning (in the sense of virtualization of reality). Association to the imperial myth is carried out through the code system of the Russian language, which became the main factor of self-identification. All spheres of life are clearly regulated, stereotyped, and people are constantly struggling for their place in the formal social hierarchy.

The imperial myth is unfavorable to the development of the national and the actualization of natural life-affirming structures. It combats them in every way, reducing the level of creative energy and the value of a developed individual. As a result, national worldview structures are infected with a complex of inferiority.

All this can be seen in the historical retrospect of the Ukraine and the Russian Federation and in modern political confrontations.

Key words: worldview, imperial myth, national, worldview code, information influences, «hybrid wars».